

Vantaanjoen jokitalkkari 10 vuotta

TEKSTI JA KUVAT: OULA TOIVANEN JA REETTA LEHTO, VANTAANJOEN
JA HELSINGIN SEUDUN VESIENSUOJELUYHDISTYS RY

Jokitalkkarit ovat toimineet Vantaanjoella
jo 10 vuoden ajan. Mitä kaikkea muuallakin
Suomessa toimivien jokitalkkareiden
työhön kuuluu ja voisiko heitä olla
enemmänkin meidän vesillä?

Jokitalkkarit Oula Toivanen ja Matias Hyrsky
sähkökalastamassa Tjuusulanjoella vuonna 2019.

Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistys ry (VHVSY) koordinoi Vantaanjoen jokitalkkarihanketta vuosina 2014–2016, jonka lopuksi jokitalkkarin pesti muuttui vakituisesti osaksi yhdistystä. Jokitalkkari tekee konkreettista vesiensuojelutyötä kalaston, etenkin uhanalaisten vaelluskalojen eteen. Lisäksi jokitalkkari edistää Vantaanjoen vesistön virkistyskäyttämömahdollisuuksia kehittämällä sekä kalastus- että melontamahdollisuuksia alueella.

Jokitalkkarien vakiotoimia maastossa ovat Vantaanjoen ja Keravanjoen melontareittien ylläpito, kalastuksenvalvonta, jokivarren siivous ja kyltityksien huolto, lasten ja nuorten kalastustapahtumat, virtavesi-inventoinnit, sähkökoekalastukset ja kalataloudelliset kunnostukset. Yhdistyksessä on ympärivuotisesti yksi päätoiminen jokitalkkari, mutta käytännössä kaikki maastossa tehty toiminta on läpi vuosien tehty työpareina. Todellisuudessa toimintaan osallistuu siis useita henkilöitä ja onkin korrektivampaa puhua Vantaanjoen osalta jokitalkkareista monikossa.

Jokitalkkaritoiminta on ollut erittäin aktiivista ja kymmenen vuoden aikana jokitalkkarit ovat muun muassa:

- inventoineet yhteensä 457 koski- ja virtapaikkaa 81 eri joessa ja purossa,
- tehneet kalataloudellisia kunnostuksia 47 eri koskessa 11 eri joessa tai purossa,
- vieneet kalaan yli 2000 koululaista kuudessa eri kunnassa,
- huoltaneet liki 160 kilometriä melontareittejä,
- sähkökalastaneet 244 kertaa 111 eri koelalla ja
- tarkistaneet 2621 kalastuslupaa.

Jokitalkkarit keräävät tärkeää tutkimustietoa

Kuten edellä mainituista luvuista on pääteltävissä, kaikesta toiminnasta on pidetty tarkkaa kirjanpitoa, koska tuloksista on raportoitu rahoitettaville viranomaisille. Kirjallisia raportteja onkin valmistunut jo 41 kappaletta. Samalla on luotu suuri määrä etenkin vaelluskaloja koskevaa tietoa, joka on tallennettu paikkatietojärjestelmiin. Paikkatieto ja sen keräämiseen käytetyt mobiililaitteet ovat lapioiden ja roskapihtien lisäksi tärkeitä työkaluja jokitalkkareille.

Vantaanjoella työskentelevät jokitalkkarit ovat pääosin koulutustaustaltaan yliopistokoulutettuja ja talkkarit toimivatkin samalla yhdistyksen kalatalousasiantuntijoina ja vetävät kala-aiheisia tutkimushankkeita. Paikkatietoaineistoakin on käytetty useissa tutkimushankkeissa ja lupaprosesseihin liittyvissä lausunnoissa.

Kerätyn kalasto- ja paikkatiedon laajuus konkretisoitui, kun jokitalkkari laati Vantaanjoen kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelman yhdessä alueen hallituk-

sen kanssa. Lain mukaan KHS-tyo piti tehdä parhaan saatavissa olevan tiedon avulla, mikä tarkoitti laajasti tutkitun Vantaanjoen vesistön osalta valtavan kalastotiedon kokoamista yksiin kansiin.

Jokitalkkarille voi aina soittaa

Toimiminen sekä asiantuntijana että käytännön maastotyöntekijänä on mahdollistanut laajan yhteistyöverkoston luomisen alueelle. Jokitalkkarin ehkä suurin merkitys onkin toimia yhteyshenkilönä Vantaanjoen vesistön kala- ja virkistyskäyttöasioihin liittyen. Eli aina jos herää kysymys kalastosta tai rantojen virkistyskäytöstä, jokitalkkarille voi soittaa ja kysyä apua.

Keskeinen osa yhteistyöverkostoa ovat yksityiset vesialueiden omistajat. Talkkarit ovat vuosien saatossa tehneet yhteistyötä useiden osakaskuntien ja yksityisten ranta-asukkaiden kanssa. Sujuvan yhteistyön perustana on kunnioittava lähestyminen yksityisillä ja -vesillä toimimiseen ja omistajan näkemyksien huomiointi.

Vesialueen omistajien luottamus on ansaittava

Käytyjen keskusteluiden perusteella viranomaisiin suhtaudutaan huomattavasti varautuneemmin, kuin vesiensuojeluyhdistykseen. Saattaa siis olla eduksi, että talkkarilla ei ole viranomaisroolia ja toiminta perustuu aina vapaaehtoisuuteen. Toimielias asenne maastossa on taannut sen, että yhteiset suunnitelmat toteutuvat sovitusti, mikä lisää luottamusta jatkossakin. Luottamusta on tarvittu etenkin koneellisissa virtavesikunnostuksissa. Kunnostajan ja omistajien keskinen sopiminen ja tiedonvaihto ovat elintärkeitä yhteistyölle.

Hyvä esimerkki luottamuksesta oli 2024 tehty koskikunnostus, jossa ajettiin liki 30 tonnin kaivinkone mökkipihan poikki alas jyrkkää rinnettä. Koneen saapuminen aamulla mökin pihaan aiheutti kauhunsekaisia naurahduksia. Iltapäivällä lopputuloksena oli hyvin onnistunut kunnostus ja äärimmäisen tyytyväiset ranta-asukkaat. Kunnostusta jatketaan tulevina kesinä lihasvoimin ja ranta-asukkaat osallistuvat mukaan talkkoivoimin.

Jokitalkkarien pitkäaikaisimmat yhteistyötahot ovat Nurmijärven Myllykosken osakaskunnat, joiden kanssa on tehty monipuolista yhteistyötä liki toiminnan alusta alkaen. Alueen osakaskunnat järjestäytyivät vuonna 2015, jonka jälkeen jokitalkkarit olivat tukena toiminnan alkaessa. Jokitalkkari laati alussa osakaskuntien kanssa yhdessä alueelle kalastussäännöt, valvoi kalastusta ja sparrasi alueen omia valvojia ja rakennutti yhdessä onkipaikan lähialueen koululaisille. Myöhemmin toiminta on jatkunut mittavina virtavesikunnostuksina alueella, joihin osakkaat ovat osallistuneet rahallisesti ja talkkoivoimin.

Helsingin kaupungin kalastuksenvalvoja sekä jokitalkkarit Matias Hyrsky ja Oula Tolvanen ihmettelemässä kalastuksenvalvannon yhteydessä laittomasta verkosta löytyneitä meritaimenia Vanhankaupunginkasken padalla vuonna 2019.

Suosittua yhteistyötä lasten kanssa

Jokitalkkarien ehkä suosituinta toimintaa ovat koululaisille järjestettävät onki- ja pilkkipäivät, joissa esimerkiksi Nurmijärven Myllykosken osakaskunnat ovat olleet vuosittain mukana. Talkkarien kalastustapahtumissa koululaiset oppivat kalojen biologiasta, kalastusharrastuksesta, vastuullisuudesta luonnossa, ja lapset pääsevät itse kokeilemaan kalastamista. Päivä maastossa on oppilaille usein ikimuistoinen ja moni pääsee ensimmäistä kertaa onkimaan tai pilkkimään. Nurmijärvellä osakaskunnat ovat lahjoittaneet osallistuneille omat onkivat – harrastuksen aloittaminen helpottuu, kun on välleineet ja tuttu kalastuspaikka kotiseudulla.

Joki- ja purotalkkaritoiminta Suomessa

Vantaanjoen kaltaista talkkaritoimintaa on virinnyt jonkin verran muualle Suomeen. Itä-Uudenmaan ja Porvoonjoen vesien- ja ilmansuojeluyhdistyksessä toiminta alkoi jo 2012 ja jatkuu edelleen. Kaakkois-Suomessa ja Saimaan alueella vastaava jokitalkkaritoiminta on ollut useaan otteeseen monen vetäjän voimin. Lounais-Suomen vesiensuojeluyhdistyksessä oli oma

talkkarihanke muutaman vuoden ajan. Vastavalle toiminnalle on tarvetta muuallakin ja sopivia vetäjiä löytyy esimerkiksi alueellisista kalatalouskeskuksista ja vesiensuojeluyhdistyksistä.

Jokitalkkarit eivät yksin kykene ratkaisemaan kaikkia vesistöjen ongelmia. Maastoinventointien yhteydessä havaitaan kerta toisensa perään rehottavia vieraslajiongelmia ja vesistöjen roskaantumista. Jo yhden kunnan purojen siivoaminen ja vieraslajien poistaminen veisi koko kesän ja työ pitäisi toistaa useana vuotena. Vantaan kaupunki ratkaisi tämän palkkaamalla 2016 kesätöihin omat ”pikku talkkarit” eli purotalkkarit, jotka ovat sittemmin joka kesä siivonneet, kunnostaneet ja hävittäneet vieraslajeja Vantaan purojen varilla.

VHVSY on alkanut edistämään purotalkkaritoiminnan laajentamista myös muihin kuntiin. Ensimmäinen päänavaus tehtiin nyt Keravalla, kun kaupunki palkkaa omat talkkarinsa kesälle 2025. Toivottavasti toiminta leviää myös muualle Suomeen. Vinkki kuntapäätäjälle, puhtaat pienvedet, elinvoimainen kalasto ja lähiuonto ovat hyviä teemoja vaikkapa kevään kuntavaaleihin. 🌿